

تاریخ: ۲۰۲۴/۰۲/۰۲

بخش: تجارت داخلی و خارجی

نویسنده: سیدعظیم حسینی

معلومات پیرامون پخته یا پنبه مخلوج یکی از اقلام صادراتی نباتات صنعتی در قاموس کبیر افغانستان

پنبه، که در فارسی به نام "پخته" یا طلای سفید نیز یاد می شود، از دیرباز به عنوان یکی از مهم ترین الیاف طبیعی در جهان شناخته شده است. شواهد نشان می دهد که استفاده از پنبه به حدود ۷۰۰۰ سال پیش باز می گردد.

پنبه به انگلیسی (Cotton) : یک نوع محصول زراعتی است که از الیاف پوشاننده دانه گیاهی پنبه با نام علمی (*Gossypium*) به دست می آید. پنبه تشکیل شده از الیافی نرم و پف دار است که درون کپسولی به دور تخم های گیاه پنبه می روید. این الیاف از سلولز تشکیل شده اند و به دلیل خصوصیت پوشانندگی، می توانند تخم های گیاه را با خود به مناطق دور ببرند و به گسترش گیاه کمک کنند.

گیاه پنبه بومی مناطق گرمسیر و نیمه گرمسیر سراسر جهان شامل قاره آمریکا، آفریقا، و هند است. بیشترین تنوع پنبه های وحشی نخست در مکزیکو، و سپس در استرالیا و آفریقا یافت می شود. پنبه توسط ساکنان هر دو بخش اهلی شد. بخش هایی از الیاف پنبه در کاوش های باستانی مربوط به ۵۰۰۰ سال پیش از میلاد در مکزیکو و تمدن دره سند (پاکستان امروزی) پیدا شده اند.

این محصول که به دلیل مبادلات وسیع تجاری اش «طلای سفید» لقب گرفته است از اهمیت اقتصادی فراوانی برخوردار است. این گیاه در تولید نخ و پارچه به کار برده می شود. برای این منظور، الیاف آن را به شکل گسترده و رشته رشته در می آورند تا دراز و پیچیده در هم شوند. نخ پدید آمده سپس برای تولید پارچه به کار گرفته می شود. اگر چه این روش از دیر باز تاکنون مرسوم بوده است، این تنها اختراع پنبه ریزی بود که هزینه تولید پارچه از این راه را پایین آورد و باعث بهره گیری گسترده از پنبه شد به گونه ای که امروزه پرکاربردترین الیاف به کار رفته در صنعت پوشاک است. تخمین زده می شود که هم اکنون ۲۵ میلیون تن پنبه در هر سال تولید می شود. این میزان برابر با سطح زیر کشت ۲/۵ درصد از زمین های زراعتی روی زمین است. ده کشور برتر تولید کننده پنبه در سال ۲۰۲۳/۲۰۲۴ عبارت بودند از:

۱. هند (۵۸۷۹ هزار تن)
۲. چین (۴۹۵۳ هزار تن)
۳. ایالات متحده آمریکا (۳۷۳۸ هزار تن)
۴. پاکستان (۱۶۷۶ هزار تن)

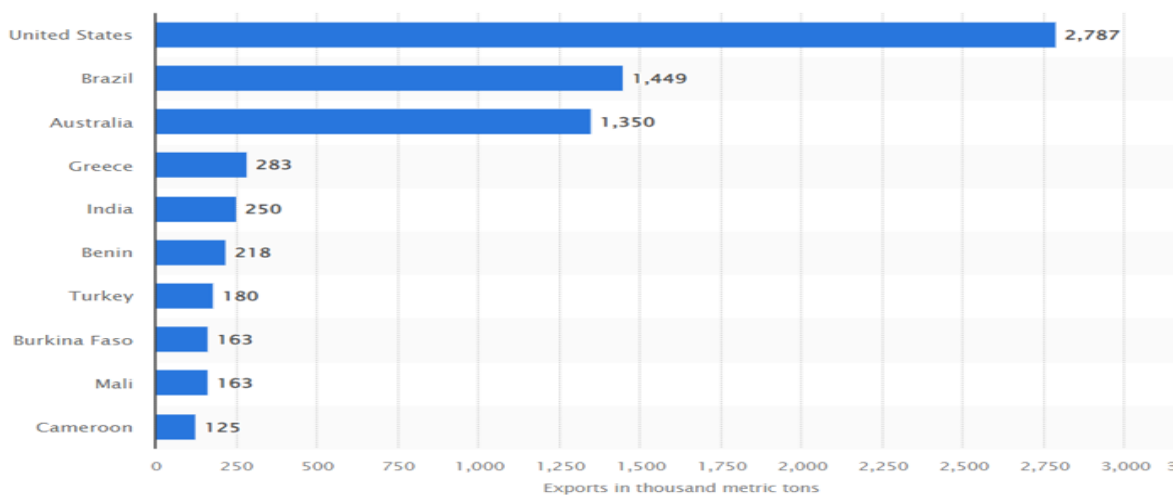

۵. برزیل (۱۵۲۹ هزار تن)
۶. استرالیا (۹۱۴ هزار تن)
۷. ازبکستان (۸۱۱ هزار تن)
۸. ترکیه (۶۹۷ هزار تن)
۹. ترکمنستان (۲۸۸ هزار تن)
۱۰. بوركینافاسو (۲۸۳ هزار تن)

برای نخستین بار پارچه پنبه‌ای در حدود ۱۹۰۰ سال پیش از میلاد توسط تمدن دره سند در آسیای جنوبی بافته شد. اولین شواهد کشت پنبه در هند یافت شده و از آنجا، کشت پنبه به سایر نقاط جهان مانند مصر، چین و بین‌النهرین گسترش یافته است. در قرون وسطی، پنبه به یک کالای تجاری مهم تبدیل شد و در سراسر جهان به عنوان ماده اولیه برای تولید لباس و سایر منسوجات مورد استفاده قرار می‌گرفت.

نام انگلیسی پنبه "Cotton" از کلمه عربی "قطن" گرفته شده است. این کلمه در زبان‌های مختلف اروپایی به اشکال مختلفی مانند "coton" (فرانسوی)، "algodón" (اسپانیایی) و "Baumwolle" (آلمانی) ترجمه شده است.

بزرگترین کشورهای صادرکننده پنبه در سال ۲۰۲۲ در گراف ذیل ارائه شده است:

اهمیت تجاری و اقتصادی پنبه

پنبه از نظر تجاری و اقتصادی از اهمیت بالایی برخوردار است. این محصول نه تنها منبع درآمد مهمی برای دهقانان در سراسر جهان است، بلکه در صنایع مختلف از جمله نساجی، روغن‌کشی و تولید مواد خوراکی نیز کاربرد دارد.

بخش‌های استفاده از پنبه

پنبه در تولید طیف وسیعی از محصولات از جمله موارد زیر کاربرد دارد:

- پنبه به دلیل نرمی، تنفس‌پذیری و قابلیت جذب رطوبت، ماده اولیه ایده‌آلی برای تولید لباس است.

- از پنبه برای تولید انواع منسوجات خانگی مانند ملحفه، روتختی، حوله و پرده استفاده می شود.
- پنبه در تولید انواع مواد صحرمانند پد صحرمانند بچه و باند پانسمان استفاده می شود.
- از پنبه در تولید انواع محصولات دیگر مانند کاغذ، فیلتر، مواد شوینده و روغن نباتی استفاده می شود.

چالش‌های پیش روی صنعت پنبه

صنعت پنبه با چالش‌های متعددی از جمله کمبود آب، آفات و بیماری‌ها، استفاده از سموم دفع آفات و کودهای کیمیایی و رقابت با الیاف مصنوعی روبرو است.

پنبه، در افغانستان یک محصول زراعتی با اهمیت و با ارزش اقتصادی بالا است. کشت پخته در افغانستان سابقه‌ای دیرینه دارد. در گذشته، پخته یکی از مهم‌ترین محصولات زراعتی افغانستان بود و در بسیاری از مناطق این کشور کشت می‌شد. پخته از نظر اقتصادی برای افغانستان بسیار حائز اهمیت است. این محصول نه تنها منبع درآمد مهمی برای دهقانان است، یکی از اقلام مهم صادراتی به شمار می‌رود.

مناطق کشت پخته در افغانستان

پخته در حال حاضر در یک تعداد ولایات مختلف افغانستان کشت می‌شود، ولایات، بلخ، تخار، کندز، ننگرهار، هرات، نیمروز، بغلان و جوزجان بیشترین کشتزارهای پنبه را در سال ۲۰۲۲ داشتند. براساس آمار رسمی در سال ۲۰۲۲ در ۵۴ هزار و ۸۶۹ هکتار از اراضی کشور پنبه کشت شده و ۷۲ هزار و ۴۹۳ تن پنبه به دست آمده است. پنبه افغانستان از کیفیت بالایی برخوردار است و کارخانه‌ها در سطح داخلی و بین‌المللی به دنبال آن هستند. از پنبه در افغانستان برای تهیه پوشاک استفاده می‌شود و روغن پنبه دانه برای پخت و پز استفاده فراوانی در افغانستان دارد.

متخصصین زراعت معتقدند که پنبه در کنار زعفران و هنگ می‌تواند جایگزین مناسبی برای کشت خشخاش در این کشور باشد. پس از برداشت، پخته به کارخانجات پروسس منتقل می‌شود. در این کارخانجات، الیاف پنبه از دانه‌ها جدا شده و پاک می‌شود. سپس، در صورت فرمایش الیاف پنبه به نخ تبدیل شده و برای مصارف مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرند.

مزایای کشت پخته

- کشت پخته مزایای متعددی دارد. از جمله این مزایا می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:
- کشت پخته برای یک تعداد از مردم افغانستان شغل ایجاد می‌کند.
 - کشت پخته می‌تواند به افزایش درآمد دهقانان کمک کند.
 - پخته مواد اولیه بسیاری از صنایع را تأمین می‌کند.
 - صادرات پخته می‌تواند به ورود اسعار برای افغانستان موثر باشد.

تمهیدات توسعه پایدار صنعت پنبه

برای توسعه پایدار صنعت پنبه، لازم است اقداماتی برای رفع چالش‌های موجود انجام شود. از جمله این اقدامات می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- استفاده از روش‌های نوین آبیاری در مصرف با صرفه‌آب در کشت پنبه مفید خواهد بود.

- استفاده از روش‌های مبارزه بیولوژیک و کیمیاوی می‌تواند به کنترل آفات و بیماری‌های پنبه کمک کند.
 - استفاده از روش‌های زراعتی پایدار می‌تواند به کاهش استفاده از سموم دفع آفات و کودهای کیمیاوی در کشت پنبه مساعدت نماید.
 - کشت پنبه ارگانیک می‌تواند به تولید پنبه‌ای سالم تر و سازگار تر با محیط زیست کمک کند.
- پنبه مخلوج درگذشته یکی از اقلام باارزش صادراتی کشور بود که پس از غیابت بیشتر از یک دهه در جدول صادرات، خوشبختانه درین اواخر در اثر بهبود وضع زراعت و افزایش حاصلات، پنبه دوباره شامل لست صادرات گردیده و در سال ۱۳۹۲ مقدار ۱۰/۷ هزار تن به کشور های هند و پاکستان صادر شده است.

صادرات پخته طی سال ۱۳۹۸-۱۴۰۰

شماره	سال	مقدار به تن	ارزش به هزار دالر
۱	۱۳۹۸	۳۴۱۶۷	۲۳۰۱۰
۲	۱۳۹۹	۵۷۵۷۲	۳۸۱۷۴
۳	۱۴۰۰	۹۰۹۹۳	۷۳۲۷۶
۴	مجموع سه سال	۱۸۲۷۴۱	۱۳۴۵۶۰

پخته، طی سال ۱۳۹۸ الی ۱۴۰۰ به مقدار ۱۸۲۷۴۱ تن به ارزش ۱۳۴.۵۶ میلیون دالر صادرات صورت گرفته است که جزئیات آن در جدول فوق ذکر گردیده است

نتیجه‌گیری

پخته یک محصول زراعتی با اهمیت و با ارزش اقتصادی بالا برای افغانستان است. توسعه کشت پخته می‌تواند به ایجاد اشتغال، افزایش درآمد دهقانان، تأمین مواد اولیه صنایع و ارز آوری برای افغانستان کمک کند. ختم